

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kokemukset uudistetusta kuntatalouden ohjauksesta ja tulevaisuuden näkymät – muuttaako maku-sote-uudistus kuntatalouden ohjausta?

12.9.2018 Tanja Rantanen, VM

Kuntamarkkinat

Tilaisuuden ohjelma

- Finanssineuvos Tanja Rantanen, VM: Kokemukset uudistetusta kuntatalouden ohjauksesta ja tulevaisuuden näkymät
- Budjettineuvos Jouko Narikka, VM: Kokemuksia kuntatalouden ohjauksesta finanssipolitiikan valmistelun näkökulmasta
- Kaupunginjohtaja Olli Naukkarinen, Järvenpään kaupunki: Miten kuntatalouden ohjaus ja kuntatalousohjelma näkyvät kunnassa
- Vt. johtaja Henrik Rainio: Muuttaako maakunta- ja sote-uudistus kuntatalouden ohjausta?

Gallup: Kunnilla liikaa tehtäviä

Vain kolmannes vastaajista jättäisi nykyiset kuntapalvelut kuntien järjestettäväksi.

Kuntien tehtäväkartoitus valmistui - kunnilla on 535 lakisääteistä tehtävää

Kuntien tehtävien vähentäminen etanan etenemistä

Valtio tiukentaa kuntatalouden suitsia

Kuntatalouden ohjausta uudistettu

- Julkisen talouden suunnitelman käyttöönotto 2014 ja kokonaisuudessaan tämän vaalikauden alussa (VN asetus julkisen talouden suunnitelmasta)
 - Rahoitusasematavoitteet julkiselle taloudelle ja sen alasektoreille
 - Kuntatalouden menorajoite
- Kuntalain kokonaisuudistus 2015
 - Taloussäännökset
 - Peruspalveluohjelman ja –budjetin tilalle kuntatalousohjelma
- 100 prosentin valtionosuus uusille tai laajeneville tehtäville ja velvoitteille

Julkisen talouden suunnitelma ja kuntatalouden rahoitusasematavoite

- Hallitus asetti ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassaan rahoitusasematavoitteen koko julkiselle taloudelle ja sen alasektoreille
- Tavoite asetetaan kansantalouden tilinpidon käsittein
- Pääministeri Juha Sipilän hallitus: Paikallishallinnon tavoite on korkeintaan $\frac{1}{2}$ prosentin alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2019.
- Kevään 2018 ennusteen mukaan tämä tavoite ollaan saavuttamassa.

Kuntatalouden menorajoite

- Menorajoitteen taustalla on valtiontalouden kehukset, jotka perustuvat poliittiseen sitoumukseen ja ovat hillinneet valtion menojen kasvattamista.
- Tavoitteena hillitä tehtävien lisäyksistä kuntatalouteen kohdistuvaa menopainetta.
- **Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle toimintamenojen muutokselle.**
- Kevään 2018 JTS: Kuntatalouden menorajoite on vuoden 2019 tasolla -830 milj. euroa. Ts. tavoitteena vähentää kuntien menoja 830 milj. eurolla.

Kuinka toimiva väline menorajoite on ollut?

- Menorajoitteen toteutumista jälkikäteen on vaikea seurata.
- Tietopohja ei mahdollista sen erottamista, mistä tekijästä/tekijöistä menojen muutos aiheutuu.
- Keskeinen kysymys on se, kuinka hyvin hallituksen esityksissä pystytään arvioimaan vaikutukset kuntatalouteen.
- Kunnilla on laaja itsehallinto; ne voivat itse päättää, missä laajuudessa ja millä aikataululla toteuttavat.

Kuntatalousohjelma

- Korvasi aiemman peruspalvelubudjetin ja –ohjelman
- Ohjelma laaditaan valtion ja kuntien neuvottelumenettelyssä
- Kuntatalousohjelma kattaa kaikki hallinnonalat, joilla kuntatalouteen vaikuttavia toimia
- Sisältää julkisen talouden suunnitelman / budjettiesityksen yleisperusteluiden kuntataloutta koskevan osan:
 - Menorajoite
 - Valtionavut yhteensä
 - Valtion kuntatalouteen kohdistuvat toimenpiteet ja niiden vaikutukset
- Sisältää kuntatalouden kehitysarvion (jonka laatii VM:n kansantalousosasto)
- Rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointi

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen

- Pääministeri Kataisen hallitus:
 - Kuntien tehtävien kartoittaminen
 - Rakennepoliittinen ohjelma; tavoitteena karsia kuntien tehtäviä 1 mrd. eurolla
 - Kuntakokeilut tehtävien vähentämisestä
- Pääministeri Sipilän hallitus
 - Hallitusohjelman vaalikaudella toteutettavat säästöt: mm. alueellisen erikoissairaanhoidon keskittäminen, varhaiskasvatus
 - Kuntamiljardi (JTS-miljardi) vuoteen 2029 mennessä
 - Sote-uudistus
- Vähentäminen on osoittautunut ennakoitua hitaammaksi ja tavoitteet kunnianhimoisiksi.

Muuttaako maakunta- ja sote-uudistus kuntatalouden ohjausta

Kuntien ja maakuntien ohjaus: säädösperusta

Kunnat

- Kuntataloudelle asetetaan rahoitusasematavoite (VN asetus julkisen talouden suunnitelmasta)
- Kuntatalousohjelma, joka sisältää julkisen talouden suunnitelman kuntataloutta koskevan osan
- Valtion ja kuntien neuvottelumenettely, jossa kuntia edustaa Suomen Kuntaliitto
- Kuntatalouden ja –hallinnon neuvottelukunta ja sen alla toimivat jaostot

Maakunnat

- Maakuntataloudelle asetetaan rahoitusasematavoite (maakuntatalaki)
- Julkisen talouden suunnitelma sisältää maakuntataloutta koskevan osan, jossa arvioidaan rahoitusperiaatteen toteutumista maakunnittain ja koko maan tasolla.
- Ei erillistä maakuntatalousohjelmaa
- Investointien ohjaus
- Valtion ja maakunnan neuvottelu
- Maakuntatalouden neuvottelukunta

Mihin suuntaan kuntatalouden ohjaus kehittyy?

- Kunnilla ja maakunnilla on molemmilla itsehallinto; olennaiset erot mm. rahoitusjärjestelmässä
- Maakunnilla ei verotusoikeutta ja rahoitus pääosin valtiolta; maakuntien talouden liikkumavara pienempi
- Valtiolla viimekätinen vastuu rahoitusperiaatteen toteutumisesta
- Kuntatalouden ohjaukseen ei ehdoteta muutoksia maakunta- ja sote-uudistuksen yhteydessä
- Kuntatalouden ja maakuntatalouden ohjaus on jossain määrin erilaista
- Tuleeko ohjaus yhtenäistymään ja jos, niin mihin suuntaan?

Kuntatalousohjelmakyselyn tulokset

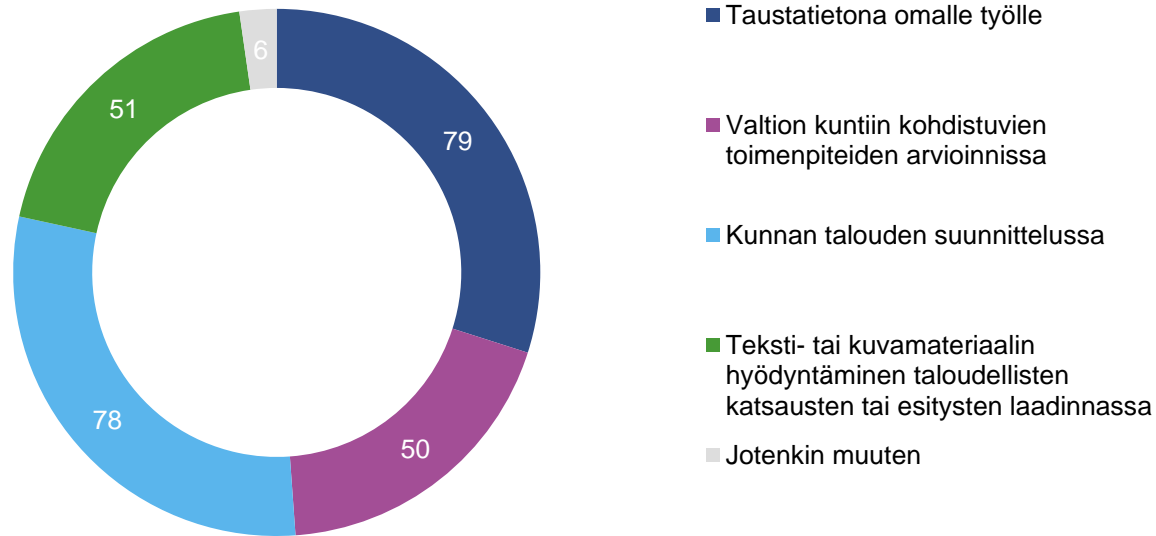
Kuntatalousohjelmakysely

- VM teki kuntatalousohjelmasta kyselyn, joka toteutettiin kesäkuussa 2018. Kyselyn tarkoituksena oli kerätä palautetta kuntatalousohjelmasta sekä kerätä tälle kehitysehdotuksia ja synnyttää uusia ideoita vastausten pohjalta.
- Kysely toimitettiin suomalaisille kuntavaikuttajille ympäri maata. Vastauksia kertyi 105 lukuisista eri kunnista. Kyselyyn vastasi eri tasoisia viranhaltijoita sekä muutamia luottamushenkilöitä ja muita.

Kysymys: Miten hyödynnätte kuntatalousohjelmaa kunnassanne?

Monipuolista hyödyntämistä, mutta enemmän suunnittelu- ja taustoitustyöhön

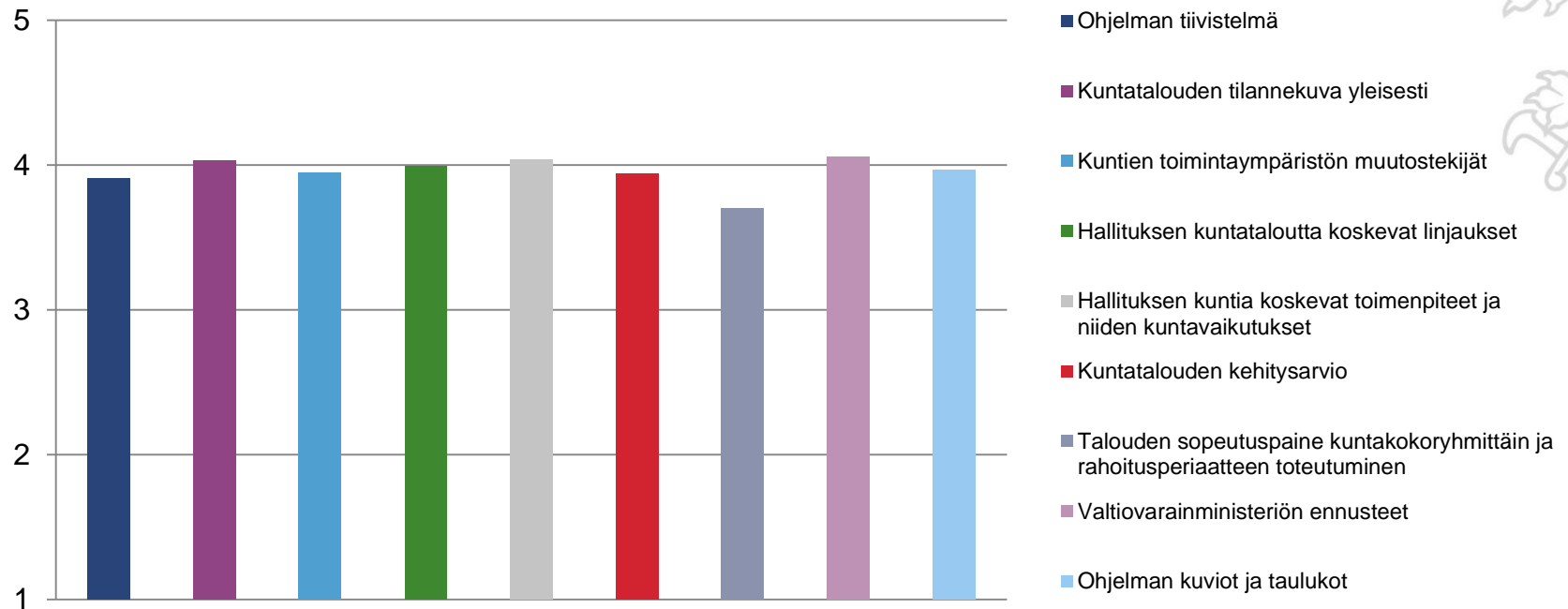

Lähde: Kuntatalousohjelmakysely 06/2018

Kysymys: Kuinka hyödyllisenä pidätte kuntatalousohjelman eri lukuja? (1 = Ei lainkaan hyödyllinen, 5 = Erittäin hyödyllinen)

Hankala tulkita näin tasaisia tuloksia

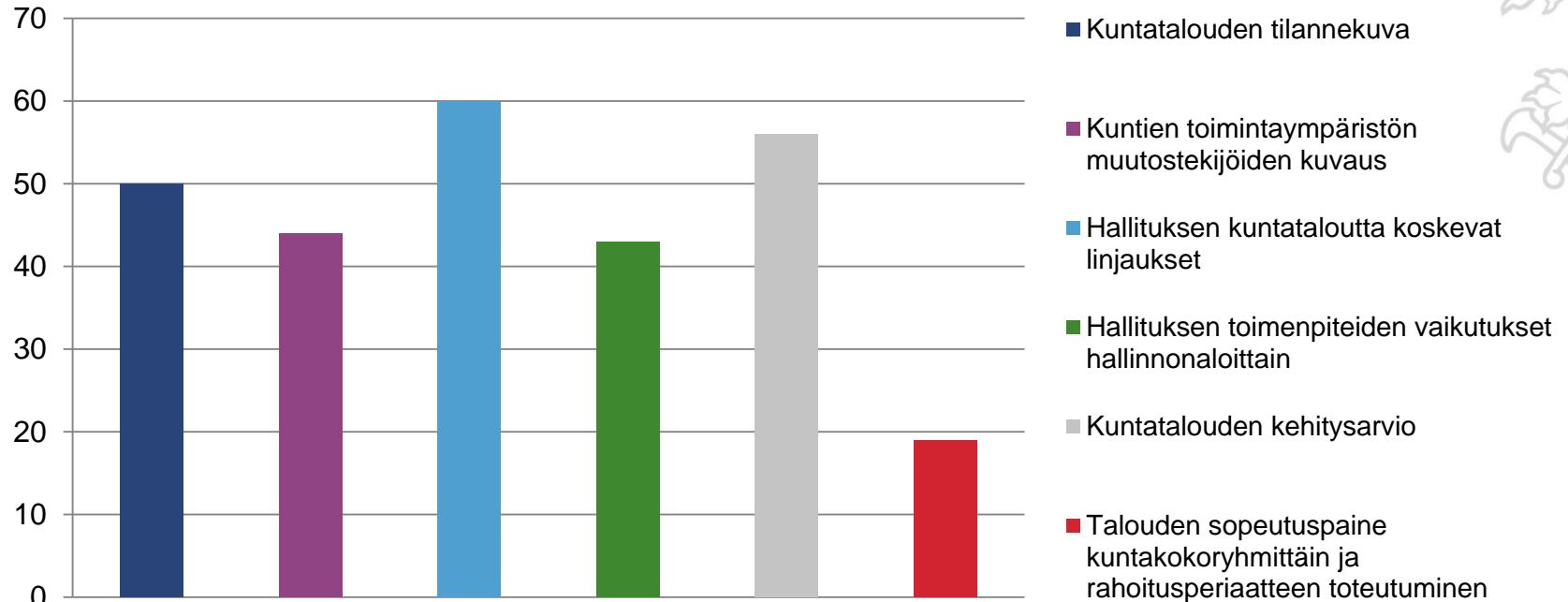

Lähde: Kuntatalousohjelmakysely 06/2018

Kysymys: Mitä pidät kuntatalousohjelmassa hyödyllisimpänä?

Valitse 1-3.

Viimeistä vaihtoehtoa lukuun ottamatta melko tasaista

Lähde: Kuntatalousohjelmakysely 06/2018

Kehitysehdotuksia

”Yksityiskohtaisempaa tietoa esim. maakunnittain. Kuntakokoryhmittely ei anna riittävästi tietoa erilaisen toimintaympäristön vuoksi.”

”Alle 2.000 asukkaan kuntien analyysi: pitkän välimatkan ja harvaan asutuksen vaikutus kunnan taloudelliseen liikkumavaraan.”

”Ohjelman vaikutuksista väestömäärältään erikokoisissa kunnissa sekä väestörakenteeltaan ja sijainniltaan erilaisissa kunnissa.”

”Väestön määrän kehittyminen alueittain pidemmällä aikajanelalla sekä työllisyyden vaikutukset kuntatalouteen.”

”Väestömuutokset, väestön rakenne, muuttoliike, ja kaikki näiden vaikutukset palvelutarpeisiin.”

Muita kommentteja

”Ohjelman lukeminen (ja ymmärtäminen ja sisäistäminen) edellyttää suhteellisen hyviä taitoja kuntatalouden perusteista. Teksti ei aukea helposti luottamushenkilöille.”

”Tällä hetkellä kunnalle on suurin hyöty kuntatalousohjelmasta siinä, että saa VM:n ennusteet eri kansantalouden tunnusluvuista ja indekseistä samasta paikasta. Tosin näitäkin ennusteita on parempi kysyä ennakkoon ennen kuntatalousohjelman julkistusta, jotta ennusteet ehtivät vaikuttaa kunnan omaan taloussuunnitteluun. Kuntatalousohjelma julkaistaan liian myöhään syksyllä jotta se ehtisi vaikuttaa merkittävästi kunnan talouden suunnitteluun.”

”Hieman tiiviimpi paketti olisi luettavampi kokonaisuus.”

”Kuntatalousohjelma on tärkein kuntien taloutta ennakoiva julkaisu, johon voisi julkaista päivityksiä, jolloin siinä olisi reaaliaikaisempaa tietoa käytössä. Nykymuodossa sen käyttöarvon on suurin heti julkaisun jälkeen keväällä muttei enää syksyllä.”

Muita kommentteja (2)

”Hyödyllinen julkaisu kunnan talouden suunnitteluun. Yleisen tilannekuvan muodostaminen on tärkeää.”

”Kuntatalousohjelma on tärkein kuntien taloutta ennakoiva julkaisu, johon voisi julkaista päivityksiä, jolloin siinä olisi reaaliaikaisempaa tietoa käytössä. Nykymuodossa sen käyttöarvon on suurin heti julkaisun jälkeen keväällä muttei enää syksyllä.”

”Tällä hetkellä kunnalle on suurin hyöty kuntatalousohjelmasta siinä, että saa VM:n ennusteet eri kansantalouden tunnusluvuista ja indekseistä samasta paikasta. Tosin näitäkin ennusteita on parempi kysyä ennakkoon ennen kuntatalousohjelman julkistusta, jotta ennusteet ehtivät vaikuttaa kunnan omaan taloussuunnitteluun. Kuntatalousohjelma julkaistaan liian myöhään syksyllä jotta se ehtisi vaikuttaa merkittävästi kunnan talouden suunnitteluun.”

”Todella hyödyllinen kunnan talouden suunnittelussa, toteutuman arvioinnissa ja ennusteiden laadinnassa.”

”Kuntatalousohjelman ja yksittäisen kunnan liittymäpinta on melko vähäinen. Kuntatalousohjelman yleistä tilastodataa on saatavissa monista muistakin lähteistä. Valtion toimenpiteiden vaikutusarvioinnit ovat olleet menneen kehityksen valossa kuntien kannalta negatiivisia.”

”Valtion kunnille asettamien velvoitteiden kustannusvaikutukset tulisi arvioida paljon nykyistä realistisemmin. Ministeriöt aliarvioivat systemaattisesti uusien velvoitteiden kustannusvaikutuksia ja toisaalta yliarvioivat toimenpiteiden säästövaikutuksia.”

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Tanja Rantanen

Puh. 0295 16001 (vaihte)

Lisätieto: etunimi.sukunimi@vm.fi

www.vm.fi

Valtiovarainministeriön viestintä

vm-viestinta@vm.fi

Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

